

SANNA ALWMARKS GUIDE TILL

SVERIGE

FINLAND

460 miljoner år sedan
LOCKNE
25 KM SÖDER OM ÖSTERSUND

460 miljoner år sedan
MÄLINGEN
3 KM SYDOST OM HACKÅS

89 miljoner år sedan
DELLEN
35 KM NORDOST OM HUDIKSVALL

380 miljoner år sedan
SILJAN
RÄTTVIK, MORA, ORSA M. M.

470 miljoner år sedan
GRANBY
4 KM ÖSTER OM VADSTENA

455 miljoner år sedan
TVÄREN
MELLAN NYKÖPING OCH TROSA

450 miljoner år sedan
HUMMELN
10 KM NORDVÄST OM OSKARSHAMN

121 miljoner år sedan
MIEN
35 KM NORR OM KARLSHAMN

600 miljoner år sedan
SÖDERFJÄRDEN
5 KM SÖDER OM VASA

73 miljoner år sedan
LAPPAJARVI
80 KM NORDOST OM SEINÄJOKI

89 miljoner år sedan
SÄÄKSJÄRVI
35 KM UTANFÖR BJÖRNEBORG

1 miljard år sedan
LUMPARN
3 KM UTANFÖR MARIEHAMN

ANDRA NORDISKA OCH BALTISKA KRATRAR

Gardnos, Østlandet, Norge
Ritland, Rogaland, Norge
Mjøltnir, Barents hav
Saarijärvi, Norra Österbotten, Finland
Keuruselkä, Mellersta Finland, Finland
Karikkoselkä, Mellersta Finland, Finland
Suvasvesi Norra och södra, Norra Savolax, Finland
Iso-Naakkima, Södra Savolax, Finland
Paasselkä, Södra Savolax, Finland
Kaali, Estland
Kärdla, Estland
Ilumetsä, Estland
Dobeles, Lettland
Vepriai, Litauen
Mizarai, Litauen

SVERIGES NEDSLAGSKRATRAR

LOCKNE har vi vetat om väldigt länge, berättar Sanna, och det är en utmärkt plats för nedslags-turisten. Här finns museet Lockne geocenter.

- På Lockne är det jätteroligt att titta på bergarter som bildades av nedslaget. Det finns också fina leder med tavlor uppsatta.

MÄLINGEN ligger inte långt från Lockne, men det var först 2014 med Sannas forskning som det kunde bekräftas att det verkligen var ett nedslag som skapade den underliga, 700 meter runda formen i landskapet. De kunde dessutom bevisa att den skapades samtidigt som Locknekratern, 450 miljoner år sedan.

- Den är en väldigt liten sjö och är inte skyltad, så den är lite svår att besöka, kommenterar Sanna.

DELLEN på östkusten, inte långt från Hudiksvall.

- Jag har inte själv besökt Dellen, men jag tror att där är vackert och relativt väl skyltat.

SILJAN i Dalarna är utan tvekan Sannas favorit.

- Jag håller fast att den är vår kronjuvel. Den är dåligt bevarad, men man kan verkligen se den. Jag älskar Siljan, där är så vackert!

Siljansringen är stor och passerar genom många orter, som Rättvik, Mora och Orsa. För bäst överblick rekommenderar Sanna en resa till Rättvik.

- Där finns det några mindre slalombackar där man kan få en fin utsikt över sjön Siljan.

För besökaren på plats finns information på Naturum Dalarna i Siljansnäs och på i Naturmuseet i Rättviks kulturhus.

HUMMELN ligger i Småland, drygt 20 kilometer inåt landet från Oskarshamn. Geologer hade ända sedan början av 1800-talet undrat över dess ovanliga geologi. På 1960-talet undrade

man över om det kunde vara en nedslagskrater, men först 2014 kunde Sanna och maken Carl visa med hjälp av kvartsspåren att det var rätt. På väg att hälsa på familjen så åkte vi förbi och gjorde prover.

- Vi hittade lite misstänkta korn. Men vi fick problem - proverna tog slut, så vi åkte tillbaka med en kollega för att vara säkra.

Sjön ligger i det vackra naturreservatet Humle-näs. Det kan man absolut besöka, tycker Sanna.

GRANBY ligger utanför Vadstena i Östergöt-land. Här har kratern fyllts av sediment sedan den bildades, förklarar Sanna.

- Den ligger mitt i skogen och är helt begravd. Det går inte att se någonting där.

TVÄREN ligger i skärgården inte långt från Trosa, söder om Stockholm.

- Man kan se på kartan att det är en rundad struktur, men det är inte direkt någonting att se. Jag har inte heller varit där.

MIEN är en äkta kratersjö som ligger i sydligaste Småland, en bit söder om Tingsryd. Här är bergarterna svärupptäckta på grund av skogen omkring, men Mien är ändå en favorit.

- Där kan ju man se att det är en rund sjö, du ser en en krater helt enkelt. Det tycker jag är fascinerande.

Kan det finnas ännu fler svenska kratrar? En kollega håller på att undersöka en annan plats i Småland, berättar Sanna. Och den runda Tor-kratern nära Funäsdalen ligger också på hennes lista över platser att ta prover på, tillsammans med kollegor från Polen och Estland.

Sanna Alwmark, geolog vid Lunds universitet, intervjuades av Robert Cumming. Hela artikeln finns att läsa i Populär Astronomi 2018 nr 3.